

Handläggare
Tove Ahner
Telefon: 08-50836220**Till**
Äldrenämnden
20 maj 2025

Skrivelse om den årligt återkommande ishalkan

Svar på skrivelse från Thomas Wihlman (C) och Margita Jacobsson (L)

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen om den årligt återkommande ishalkan.

Sammanfattning

I en skrivelse från Thomas Wihlman (C) och Margita Jacobsson (L) framförs att äldre personer hindras från att röra sig fritt när det är ishalka. Skribenterna ställer frågor kring att dela ut broddar till äldre och dess effekter, möjlighet att bredda fixartjänsternas uppdrag till att skotta och salta samt om den nya socialtjänstlagen öppnar upp för insatser utan biståndsbedömning vid naturhinder som ishalka eller värmebölja.

Det finns ett visst vetenskapligt stöd för att broddar är en effektiv fallförebyggande åtgärd. Under år 2016 genomfördes en stadsövergripande försöksverksamhet då samtliga stadsdelsförvaltningar delade ut broddar till personer 75 år och äldre med insatser av hemtjänst och/eller trygghetslarm. Det gick inte att utvärdera om satsningen innebar färre fallolyckor vintertid. Stadsdelsförvaltningarna ansåg att satsningen var personalkrävande med mycket administration och organisering.

Förvaltningens synpunkt är att varje stadsdelsnämnd behöver ta ställning till om de ska göra inköp av broddar för att dela ut.

Bakgrund

På äldrenämndens sammanträde den 28 januari 2025 gav nämnden förvaltningen i uppdrag att svara på en skrivelse från Thomas Wihlman (C) och Margita Jacobsson (L). Skrivelsen tar upp att den årligt återkommande ishalkan utgör ett hinder och en risk för äldre personer att röra sig fritt ute.

Ärendet

I skrivelsen beskrivs att vinterlag och ishalka är en årlig företeelse och att äldre blir uppmanade att vara försiktiga och inte gå ut. Alla stockholmare, oavsett ålder, ska ha möjlighet att röra sig fritt hela året. Skribenterna lyfter frågan om att dela ut broddar till äldre personer som en förebyggande åtgärd för att minska fallolyckor samt önskar även svar på fler frågor:

- Vilka stadsdelar erbjuder gratis broddar till äldre idag? Vad är kostnaden för detta och har vi sett någon effekt av insatsen? Är äldre i de stadsdelarna t.ex. mer benägna att delta i öppen verksamhet under vintermånaderna än i andra stadsdelar? Anser förvaltningen att det skulle vara en bra prioritering att säkerställa att alla stadsdelar delar ut gratis broddar till äldre?
- Ser förvaltningen några möjligheter och potentiella vinster med att bredda fixartjänstens uppdrag till att även förebygga fallolyckor i direkt anslutning till hemmet så att en äldre person kan få hjälp att t ex skotta och salta vid t.ex. entré, trappa och uppfart?
- Ser förvaltningen några potentiella möjligheter med den nya socialtjänstlagen att kunna bevilja hemtjänst för social samvaro, hjälp med inköp och hjälp med transport till sjukvård utan biståndsbedömning när det råder naturhinder såsom ishalka eller värmebölja?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 14 maj. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 13 maj och det för socialnämnden, äldrenämnden och överförmyndarnämnden gemensamma rådet för funktionshinderfrågor den 15 maj.

Jämställdhetsanalys

Fallolyckor hos personer 65 år och äldre, som leder till minst en vårdkontakt i sluten eller öppen specialiserad vård, är vanligare bland kvinnor än män. Oavsett hur det förebyggande arbetet med fallprevention genomförs i staden är det viktig kunskap.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Att förebygga fallolyckor bland äldre personer är ett ständigt pågående och nödvändigt arbete för regioner, kommuner och myndigheter. Äldre personer är den grupp som faller mest och fallen kan medföra skador, förlorad självständighet, försämrad livskvalitet och död. Fallolyckor som leder till vårdkontakt i sluten

eller öppen vård har varit stabilt per 100 000 invånare mellan år 2008 och 2021. Risken att råka ut för en fallolycka ökar med stigande ålder. Enligt Socialstyrelsens beräkningar finns det tre evidensbaserade fallpreventiva åtgärder som är kostnadseffektiva för äldre personer i ordinärt boende:

- fysisk träning
- omgivningsanpassning inklusive förskrivning av hjälpmedel
- broddar på vinterväglag. Här är dock det vetenskapliga underlaget svagt, enligt Socialstyrelsen.

År 2016 genomförde staden en försöksverksamhet genom att dela ut gratis broddar till personer 75 år och äldre som hade insatser av hemtjänst och/eller hade trygghetslarm. Totalt delades 7 200 broddar ut vilket motsvarade 48 procent av målgruppen. I tjänsteutlåtandet (Dnr 1.2.2-602/2017) om utvärderingen av försöksverksamheten beskrivs att broddarna skulle erbjudas som en form av bistånd enligt socialtjänstlagen. Det efter ett beslut av kommunfullmäktige utifrån likställighetsprincipen som innebär att det måste finnas ett lagstöd för att ge stöd eller liknande till enskilda personer. I tjänsteutlåtandet beskrivs att det inte gick att utvärdera om de utdelade broddarna medförde att antalet fallolyckor minskade. Försöket hade dock en viktig funktion genom att uppmärksamma äldre och deras anhöriga om betydelsen av att använda broddar vintertid. Distribueringen av broddarna gjordes lokalt av varje stadsdelsförvaltning, som uppgav att det krävde mycket personalresurser för organisering och administration.

Förvaltningens uppfattning då och nu är att en av de viktigaste åtgärder som behöver göras för att förebygga fallolyckor utomhus på grund av ishalka är att säkerställa att trottoarer och gångvägar är skottade, sandade eller saltade. Kontinuerligt underhåll av gångvägar och trottoarer året runt är också viktigt.

Svar på skrivelsens frågor

- Vilka stadsdelar erbjuder gratis broddar till äldre idag? Vad är kostnaden för detta och har vi sett någon effekt av insatsen? Är äldre i de stadsdelarna t.ex. mer benägna att delta i öppen verksamhet under vintermånaderna än i andra stadsdelar? Anser förvaltningen att det skulle vara en bra prioritering att säkerställa att alla stadsdelar delar ut gratis broddar till äldre?

Svar: Järva och Norra innerstaden har valt att dela ut broddar till äldre. Järva uppger att de har delat ut broddar då de hade ett lager av dem sedan försöksverksamheten 2016. Nu är lagret slut och det är oklart hur de kommer att göra kommande vintersäsong. Norra innerstaden beställde broddar till säsongen 2023/2024 och delade ut de som fanns kvar av dem under säsongen 2024/2025.

Då både Järva och Norra innerstaden har delat ut broddar från tidigare inköp har de inte haft någon kostnad i år för själva broddarna. Ingen uppgift finns om personalkostnaden i det arbetet. De två stadsdelsförvaltningarna har inte gjort någon utvärdering av effekterna eller om de utdelade broddarna innebär att fler deltar i den öppna verksamheten under vintermånaderna. Många äldre köper sina egna broddar.

På frågan om äldreförvaltningen anser att det är en bra prioritering att dela ut gratis broddar till äldre så förutsätter förvaltningen att broddar har effekt och minskar fallolyckor, även om det vetenskapliga underlaget är svagt. Äldreförvaltningen anser att varje stadsdelsnämnd och/eller förvaltning har egen rådighet om att köpa in broddar för att dela ut till äldre. En annan viktig åtgärd är att informera målgruppen om betydelsen av att använda broddar. Många äldre har ekonomisk möjlighet att köpa broddar och de går oftast att använda mer än en vintersäsong.

- Ser förvaltningen några möjligheter och potentiella vinster med att bredda fixartjänstens uppdrag till att även förebygga fallolyckor i direkt anslutning till hemmet så att en äldre person kan få hjälp att t ex skotta och salta vid t.ex. entré, trappa och uppfart?

Svar: Fixartjänsterna har sedan några år tillbaka en gemensam funktionsbeskrivning som syftar till att öka likställigheten i funktionen över staden. Sett till hela staden skulle en sådan breddning av deras uppdrag riskera att medföra en snedfördelning mellan de olika stadsdelsområdena. Då det är fastighetsägaren som ansvarar för snöröjning och halkbekämpande åtgärder skulle det innebära att fixartjänsterna i områden med många villor och radhus skulle lägga en stor del av sin arbetstid vintertid på att skotta. Det i sin tur skulle innebära att det blir mindre tid till andra äldre som har behov av fixartjänsterna vid den tiden på året. I innerstaden samt i ett antal andra stadsdelsområden dominerar lägenheter där hyresvärdar och bostadsrättsföreningar ansvarar för halkbekämpande åtgärder i anslutning till fastigheten.

- Ser förvaltningen några potentiella möjligheter med den nya socialtjänstlagen att kunna bevilja hemtjänst för social samvaro, hjälp med inköp och hjälp med transport till sjukvård utan biståndsbedömning när det råder naturhinder såsom ishalka eller värmebölja?

Svar: Det kan vara svårt, även när den nya socialtjänstlagen träder i kraft, att ha insatser som ibland är biståndsbedömda och ibland inte, beroende av väder. Med nuvarande lagstiftning finns redan

möjlighet att ansöka om och beviljas tillfälligt utökade insatser. En äldre kan då till exempel söka för insatser under vinterhalvåret om det finns behov av att få hjälp med att komma ut på grund av halka eller har behov av mer social samvaro under sommaren då man inte bör vistas utomhus på grund av hög värme.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen om den årligt återkommande ishalkan.

Karin Bülow
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Jonna Hermansson
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

1. Skrivelse om den årligt återkommande ishalkan

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Förvaltningschef	2025-05-02
Jonna Hermansson, Avdelningschef	2025-05-02